

Oskar "Skratt-Oskar" Adamsson fotograferad 1918.

"Skratt-Oskar" spelandes dragspel. Fotot ska vara taget 1921.

I församlingsboken har prästen antecknat "idiot" vid Oskar Fredrik Adamsson...

"Skratt-Oskar" ute på vandring, årtalet är okänt. Äldre bilder från Föreningen Krafttagets arkiv.

En skylt markerar platsen där Älmtahultet/Älmtastugan en gång i tiden har legat. Skratt-Oskars mor, Carolina Johansdotter, var den sista som bodde i stugan. Östgötaleden går fram på den lilla skogsvägen förbi platsen där Älmtahultet/Älmtastugan har legat. Om man tittar i marken intill skylten kan man hitta tegel efter spiselmuren. Bild: KLAS JOHANSSON

Greven av Älmtastua

Till minne av Oskar "Skratt-Oskar" Adamsson

BOXHOLM (LT)

Han var lite enfaldig, Oskar Adamsson från Älmtahultet – ibland kallat Älmtastugan - under gården Somvik, och som förmodligen var en torftig liten stuga belägen långt inne i den djupa skogsbygden norr om sjön Sommen. Han kom att kallas för Skratt-Oskar och namnet fick han för att han ofta skrattade samtidigt som han slog sig för knäna. Skratt-Oskar är ett fascinerande levnadsöde.

Det är tur att intressanta levnadshistorier är beskrivna i anteckningar och tidningsartiklar, annars skulle deras liv snart försvinna i glömskans hav. I Blåvik och Malexandersbygden levde under 1800- och 1900-talet en man som kom att kallas för Skratt-Oskar.

Oskar Appel har berättat om Skratt-Oskar i en text och Karin Nilsson skrev om levnadsödet i en artikel till Östgöta Correspondenten den 10 januari 1969, och denna berättelse om Skratt-Oskar bygger på dessa anteckningar, plus underutvecklade egna forskningar.

I en gammal födelsebok kan man läsa att det den 25 augusti 1857 föddes en gosse på torpet Löfvehult (Lövrhult) under Somvik. Han fick namnet Oskar Fredrik, och han är i kyrkboken inskriven som "oäkta". Det finns alltså ingen fader antecknad, men modern hette Carolina Johansdotter och hon var piga i Lövrhult. Carolina var född 1828 i Hultet under Pikedal i Ulrika socken, och i husförhörsboken står föräldrarna antecknade som "utfattiga".

År 1859 bosatte sig Carolina Johansdotter i Älmtahultet, eller Älmtastugan som

backstugan också kallas. Med i flytten var också sonen Oskar, liksom Oskars drygt fyra år äldre bror, Carl Vilhelm.

År 1860 fick Carolina ytterligare en son, Anders August Edvard, och någon far finns inte antecknad för honom heller. För en stor del av den senare halvan av 1800-talet saknas tyvärr många kyrkböcker från Malexander vilket gör att det är svårt att forska i Skratt-Oskars och hans släktingars förhållanden under dessa år.

I husförhörsboken från 1890-talet bor Carolina fortfarande kvar i Älmtastugan, då tillsammans med den utfattiga före detta livgrenadären, Anders Peter Berg som hon gift sig med den 25 november 1881. Då är alla barnen utflugna, men att Skratt-Oskar ofta vistades hos modern i Älmtastugan kan vi nog utgå ifrån.

Oskar Appel beskriver Skratt-Oskar som lång och kraftig. Han hade många drängplatser, och var glad och godsint. Han var också ärlig och hjälpsam och han kom att få många vänner långt utanför Malexanders gränser.

Det påstås att Oskar under en tid var dräng på en gård i Tidarsrum och att han då haft

ett förhållande med en flicka i granngårdarna. Hon talade en dag om för Oskar hur det var ställt med henne och då ska Oskar ha börjat skratta samtidigt som han slog sig på knäna och menade att följderna fick hon själv svara för. Det var nog inte så illa menat egentligen, men flickan ska då ha ilsknat till och sagt att hon nog skulle se till att Oskar skulle få skratta resten av sitt liv.

Enligt Oscar Appels anteckningar ska flickan ha vänt sig till Edvard Johansson, Edvard i Moo kallad. Hon berättade för Edvard hur det låg till och bad honom att sätta på skrattet på Oskar och det lovade han att göra. Trots att den som vill, men Edvard var känd för sina svartkonster vid omkring...

Skratt-Oskar var vad man brukar kalla ett original, men samtidigt ett mycket oförargligt original. Han var enfaldig, något som bönderna i trakten drog nytta av. De lejde honom alltid att göra de tyngsta göromålen vid gården, lönen för tjänsterna var i bästa fall maten, och ibland en tjugo-femöring. Många gånger fick han ingenting.

Enligt Oscar Appel så gjorde Skratt-Oskar många arbeten vid fattighuset i Malexander eller ålderdomshemmet som det senare kom att kallas. Han skulle varje kväll hämta mjölken till ålderdomshemmet från gården Ugglebo, det var en sträcka på sex kilometer och han skulle bland mycket annat även säga och hugga ved.

Oskar lär ha haft en syster

som var gift och bosatt i Boxholm, så kanske föddes det också en flicka i Älmtastugan.

Han gick ofta den långa vägen till systemen i Boxholm och då bärande på en väckarklocka som fick pingla ibland. Oskar kunde stanna kvar över natt, men för det mesta återvände han samma dag.

Det kunde ibland hända att Oskar blev överförfriskad, och då blev bönder och torpare små för honom. Då var det Oskar som var stor och stark och då sträckte han på sig och sade: "Här ser ni greven av Älmtastua". Då glömde han att han bara var ett hjon från Malexanders fattighus...

Oskar var en trogen kyrkobesökare, särskilt då det var nattvarden. Då prästen kom till honom med vinet så brukade han sätta ena handen under kalken och på så vis få lite extra. Då brukade Oskar säga: "Si då va ett gött brännvin då!"

Det hände ibland att Oskar blev allvarlig om det gick honom emot eller om någon hade varit ovetting emot honom. Postmästarfrun i Malexander var en temperamentsfull och ibland ilsken kvinna och som Oskar räkat komma i onåd hos. Då kvinnan länge öst otidigheter över honom så svarade Oskar så här: "Gud nåde alla fattiga syndare som vettet fattas på".

Oskars mor, Carolina Johansdotter, avled i Älmtastugan den 17 november 1893. Hennes man, Anders Peter Berg hade dött den 20 mars samma år. Skratt-Oskar var därefter aldrig skriven i Älmtastugan men i Oscar Appels anteckningar står det att Skratt-Oskar höll till i Älmtastugan till 1912. Kanske strök han omkring i socknen men övernattade i Älmtastugan lite då och då. I en församlingsbok för åren 1898-1913 står Skratt-Oskar antecknad bland de "obefintliga". Men den 9 januari 1911 skrevs Oskar Fredrik Adamsson in i kyrkboken under fattighuset.

Skratt-Oskar lär ha yttrat sig så här en gång: "Ja si när ja ska i jola, då blir det bara två. Då blir prästen före å ja ätter". Men det blev inte som Oskar trodde. Han avled den 13 januari 1932 och det var mycket folk som närvarade vid begravningen den 6 februari.

I kyrkboken för åren 1914-1934 har namnet fattighus bytts ut till ålderdomshemmet. I den andra kolumnen kan man vid de inskrivna namnen läsa titlar som änka, änklings, ofärdig, f. pigan, f. torparen och liknande. Vid Oskar Fredrik Adamsson har prästen skrivit "idiot"...

Det är sorgligt att läsa detta, då är det trevligare att ta del av Karin Nilssons slutkläm i sin beskrivning av Skratt-Oskar: "Det är förunderligt att om en människa än är behäftad med många brister, så lämnar hon dock ett tomrum efter sig. Minnet av "Skratt-Oskar" är väl inte sorgflorsbehängt men det är heller inte besmittat med något elakt utan snarare släkt med glädjen".

Text:
KLAS JOHANSSON

Det händer

Evenemangstips i Boxholms kommun

Öppet hus

För barn 0-5 år i vuxens sällskap. Alltid med barnrytmik och fika på schemat.

Tid: 03-13, 17, 20 och 24, kl 09.30-11.30.

Plats: Boxholms församlingshem.

Kyrkfrukost

Tid: 03-14, kl 09-12.

Plats: Boxholms församlingshem.

Frågesport

Öppet Boxholmsmästerskap i frågesport för tremannalag. Blandade frågor. Inget krav att bo i kommunen. Inbjudan på Boxholms orienteringsklubbs hemsida under Trivsel och kultur.

Tid: 03-14, kl 14-17.

Plats: Parketten, Parkgatan 16.

Mässa

Ekeby kyrka

Tid: 03-15, kl 11-12.

Timmerö kapell

Tid: 03-18 och 25, kl 09-10.

Onsdagscafé

Boxholms församlingshem

Tid: 03-18, kl 14-16.

Centrumkyrkan

Tid: 03-25, kl 14-16.

Boksnack: Blå längtan

Tid: 03-18, kl 16-18.

Plats: Boxholms bibliotek.

Författarsamtal med Elisabet Nemert

Gratisbiljetter kan hämtas på Boxholms bibliotek från den 9 mars. Insläpp kl 17. Tid: 03-25, kl 17.30-18.30. Plats: Boxholms bibliotek.

Bygdens söner

En ömsint landsbygdskomedi med Peter Jansson i alla roller.

Tid: 03-25, kl 19-21.30.

Plats: Boxholms Folkets hus.

Sopplunch

Tid: 03-26, kl 12-14.

Plats: Boxholms församlingshem.

Kickie Bergengren Konstutställning

Tid: T o m 03-27.

Plats: Boxholms bibliotek.

Sagostunder

Högläsning, sång och lek för barn 4-5 år.

Tid: Torsdagar t o m 04-02, kl 10-10.30.

Påskpromenad

För välgörande ändamål med lagom knepiga tipsfrågor.

Tid: 04-12, kl 14-16.

Plats: Malexander IF.

Maila ditt evenemang till redaktionen@lanstidningen.se senast fredag veckan innan införande.